

בדרך לטרייסט, אין למצוא הרבה פונדקאות לא של נכרים ועוד יותר מזה של יהודי. אם כי ישנם שלשה או ארבעה משמרות-צבא, הייתי אולי נוסע לבדי או בחברת שלשה או ארבעה אנשים, אבל נסיעה כזו עם כל המשפחה בתנאים אלה לא הייתי רוצה בשום אופן. ביחוד מפני הבדל הלשונות שמכביד עוד יותר. מי שאינו שומע לשונות וולש ואיטלקית, קשה מאד לעבור בדרך זו. כשהרחקנו לכת, אפשר היה לנסוע עד טרייסט בלי לעשות קפנדריא, אבל דרך היבשה מוכרחים לנסוע בלי עכוב ששה ימים שלמים. ולכן מי שיוצא ביום א' בבוקר השכם מבוצין⁸¹) ונוסע כל היום בלי מעצור, אפשר שיגיע לטרייסט ביום ו' לפנות ערב, שעה קצרה לפני קבלת שבת. ואנכי לא הפצתי ללכת בדרך זו, אם כי הייתי אולי חושך שעות אחדות או שתי תחנות. אבל בדרך לוורונא לא סרנו ללון שם — בית-המלון הי"ב — אחר שכל בני-ביתי נמצאו בעזה"י בקו הבריות ואכלו ושתו בתאבון את המאכלים והמשקאות השונים. אני רוצה להזכיר שבדרך סעדנו את לבנו בהרבה בצי-תרנגולות, אולי כמאה, ביחוד במדינת טירול ואיטליה, שכל בצה היא, בלי גוזמא, כפלים מאשר אצלכם. ועוד זאת לדעת לאלה הנוסעים ממקומותיכם, אם אפשר יקחו אתם רק מטבעות-כסף בנות עשרים (מבוצין ועד כאן נערכו בשווי של 25 צלבים) ומטבעות זהב — רק נאפוליאון ד' ארע, שכל אחד כולל עשרים פראנק, או דוקאטים. בראשונים אפשר להרויח קצת בכמה מקומות בסביבה זו. וכן תדעו שבעד מכתב זה, כיתר המכתבים ששלחתי לכם ממחוז זה, הוכרחתי לשלם עד הגבול כ-12 צלבים, כי אי-אפשר לשלוח בדרך אחרת. בטוחני שידידי ר' אברהם רייס נ"י, הואיל בטובו למסור את דברי במכתבי הקודמים לרבינו הרב וואלף האמבורגר נ"י וגם כתב להגביר הקצין הירש להרן נ"י. וכן אבקש אותו להודיעני את מקום המצאו, אולי אכתוב לו מטרייסט לפראנקפורט דאדר או [לפראנקפורט] דמ[יין].

בד"ש וברכת חיים

א ל י ע ז ר ב ר ג מ א נ .

ג. ב. ברגע זה מצאתי בילקוטי משקפים וכמדומה לי שלקחתי אותם מידידי ר' אברהם רייס נ"י, ומחמת חפזון הנסיעה נשארו אצלי. ואם הם שלו — איני יודע זאת בבירור, יקנה אחרים על חשבוני ויואיל לסלוח לי על שבטעות נשארו בידי. ואם הם שייכים לאיש אחר, יטריח ידידי יצ"ו⁸²) בענין זה בעבורי ויודיעני על זה במכתבו הבא.

אנכי מסתמכת על מכתבו של בעלי נ"י. כמעט שאין לי שום פנאי

(81) אולי בוצין.

(82) ישמרהו צורו ויחזקו.

לכתיבה, כי עסוקה אני מאד. אין לי אומנת לילד ואני מבשלת הכל בעצמי. ואתם הורי האהובים, אחי ואחיותי וידידינו הטובים תסלחו לי על שאיני מאריכה בכתיבה. אודיע לכם בקצור שוונדיג היא עיר כזאת שמעולם לא ראיתי ולא אראה כמותה. אני כותבת בחפזון רב ונא להודיע למר אופנהיים שהפקתי מהוראותי הטובות תועלת מעשית, כפי שעוד אכתוב אי"ה. הורי האהובים, אל תדאגו! בכל נסיעותי אני רואה בבירור את חסדי הקב"ה אתנו. חיו בטוב אתם וידידינו ר' אברהם רייס, כברכת בתכם אחותכם וידידתכם המסורה ואוהבת אתכם.

ס י ל א אשת ר' לאזאר ברגמאן.
גם אני מסתמכת על מכתב ב"ב האהובים. יש לי הרבה ענינים שמחים לכתוב לכם, אבל מחוסר פנאי לא אוכל למלא את הדבר הזה. הדורשת בשלום כולכם.

ב ו נ ע ל ע ב ר ג מ א ן .

מכתב ד'

בעזה"י טרייסט, י"ד באלול תקצ"ד (18, 1, 1834).
שלום לכם ולכל בית ישראל.

באנו הנה סמוך לקבלת שבת פ' תצא העברה. שלשה ימים ושלשה לילות נסענו באניה, כי הרוח לא היה להצלחתנו. ידידינו היהודים כאן יעצו לנו לא לנסוע באנית קטור ואנחנו התחרטנו מאד על שלא שמענו בקולם. אולם בכל זאת התענגנו מאד בשבת העברה. ביום הראשון לנסיעתנו באניה היינו קצת חולים. אנחנו הגדולים ובננו הקטן יצחק הקאנו — במחילה מכבודכם — פעמים אחדות, אבל אחר-כך התרגלנו לנענועי האניה ואכלנו ושתינו. אותו הגביר, שהזכרנו אותו במכתבנו הקודם, נסע אתנו ללוותנו בדרך, והוא משען ומסעד לנו. כמעט שלא יאומן אם אספר לכם את כל הטובות שעשה האיש הזה אתנו. בוונדיג התאכסנו בביתו והוא דאג לכל הנוחיות, ולא אכסניה בלבד, אלא דאג גם לשטיפת הרצפות, עץ, מאור, מים, ששם נקנית כל טפת מים בכסף ומשלמים מחיר יקר. גם מלח הוא יקר מאד, ועוד כמה דברים וחפצים שאי-אפשר למנות אותם. סיפק לנו ביד רחבה, ברצון טוב ובלי תשלומים. גם ליקר, רבה וביסקוויט שהצרכנו לקחת אתנו כצידה לדרך, לא נתן לנו לקנות בכספנו. בקצור, אמת היא שחשכנו כסף בימי היותנו בביתו, ולוא היינו מתאכנסים בבית אחר או בבית-מלון, ששם היינו צריכים לשלם בעד כל דבר ושרות, היה זה עולה לנו לכל-הפחות משלשים עד ארבעים זהובים. לא נוסיף עוד דבר על זה. עד כמה

הוא לנו לעזר בדרכנו עד הנה וגם עכשיו, לא תוכלו לצייר בנפשכם. הוא עשיר, לא מגדולי העשירים, אבל סוחרים נכנסים לביתו ולבית-מסחרו בוונדיג, והוא עזב הכל ואפילו את אשתו הנכבדה למשך שבועיים, משרת אותנו כעבד נאמן בכל המובנים, וכאמור, לא רק שאין לו טובת-הנאה מאתנו, הוא מוציא את כספו בעדנו. אנכי מסרתי בידו את כל ענינינו כאן ושם, והוא מלא את הכל באמונה. הוא בערך בגיל של ע"ד, ואשתו היא צעירה ממנו בהרבה שנים. יש להם חמשה בנים טובים ויפים, אלהים יאריך ימיהם. והיא, רעיתו העדינה, היא כל-כך אצילת-רוח ואשת-חיל שעד כה לא ראיתי ולא פגשתי כמותה. מכתב-המלצה לא היה לי אליו רק הודות לאל שהזמינני לפניו. יהי שמו הגדול מבורך בעבור כל חסדיו שהראה לנו שאי-אפשר לספור אותם. ובחסדו הגדול ובאהבתו הרבה להעלותנו לאה"ק תובב"א שנגיע אליה במהרה בימינו. אי-אפשר לנו לכתוב בפרוטרוט כל מה שיעניין אתכם, ואנו מוסרים לכם בקצרה את הדברים היותר חשובים. מספר היהודים כאן אינו גדול מאשר בוונדיג. הגביר העשיר פרידמאן (פירמא י. ג. פרידמאן את בראנדייס) הוא אדם טוב שאפשר לסמוך עליו וגם הגביר המפורסם ר' יעקב מאניראבי⁸³ מתייחס אלינו, תודה לאל, בחשיבות רבה ובכבוד גדול עד שאין לתאר בדברים. עד כמה צדק רבינו הגדול המפורסם וכו' ר' וואלף האמבורגר נ"י, שבנסיעתנו אנו מקדשים את השם. בכל המקומות שעברנו מתכוננים כמה אנשים לבוא אחרינו, בעזה"י, לפי המכתבים שנכתוב אליהם מאה"ק, אם רק נזכה לחיות ולהגיע לשם.

כשהגענו לכאן כבר עגנו בים כל מיני אניות גדולות ויפות, שנצבו לנגד עינינו כיער גדול. כולן עמדו נכון להפליג לבירות או לקפריסין, עד שאפשר לנסוע בהן גם למרחקים באניות בי-דואר גדולה. הדרך מבירות עד ארץ-הקדושה היא קצרה. בינתיים הוגד לנו כאן שגם בבירות גרים יהודים⁸⁴, ולפי דברי ר' משה ראסי מטבריה, שנפגש עמי בשבוע שעבר, בירות היא חלק מארץ-ישראל⁸⁵, תבנה ותכונן במהרה, ושמה בלשון הקודש בארות, ומתקבל על הדעת

(83) יהודי עשיר, שהיה ממונה על קופות הצדקה ל"כולל" בארץ-ישראל. בתעודה משנת תק"ץ שפרסם יצחק ריבקינד במאמרו "לתולדות עדת הפרושים בארץ-ישראל" בקובץ "ישראל" (ניו-יורק, תש"י) עמוד רצ"ו, נזכר שמו בתואר "השר סי' יעקב מיניריבי". משפחה זו היתה נפוצה באיטליה. בידי נמצא כתב-יד של רשימת נימולים בידי ר' מצליח יחיאל עובדיה איש אנקונא (בעל "חזון עובדיה", "ישמח משה" ו"קרן לדוד") ובה נזכר כמה פעמים השם מיניריבי. גם בספר "קול דוד" לדוד ארא הכהן (ויניציה, 1880), מובא נוסח מצבת גראציה מינראבי, אשת מיכאל יונה, שנפטרה בשנת תרכ"ב. ואולי היא כלת יעקב מינראבי.

(84) לפי ר' יהוסף שווארץ (ב"תבואות הארץ" הוצאת לונדון, עמוד שי"ד), נמצאו אז בערך ד' מנינים יהודים.

(85) ראה ב"כפתור ופרח" לר' אשתורי הפרחי הוצאת לונדון, עמודים רנ"ג-רנ"ד.

שהיא שייכת לארץ הקדושה, כי היא נמצאת על יד הים הגדול ועד כמה שידוע לי, היא גבול הארץ מצד זה. אם יחיינו ה' נזכה לראות אותה בעינינו.

באניה זו נסע ליונינטיני⁸⁶ מאיטליה, איש יהודי [מארץ] קרובה לטורקיה, יחד עם אשתו וארבעה ילדים קטנים. האשה היא בחודש השמיני או התשיעי להריונה, והם אינם מדברים כלל גרמנית, ורק מספר מלים בלשון-הקדש אוכל לדבר אליו. הם אנשים צעירים לימים. האיש חלה, ל"ע⁸⁷, אבל מיד תבריא. הם אנשים טובים מאד. — באניה הקצו לנו שני חדרים מיוחדים, אחד לשינה והשני יפה מאד בשביל החפצים. ושלמנו לרב-החובל 139 פלורנינים שהם 36 [דוקאטים?] לפי ערך הכסף שלכם. האניה שייכת ליהודי חשוב אחד מכאן, אנחנו הוכרחנו לשלם את כל הסכום מראש, כי כך דרשו מאתנו. בינתיים עוד לא קבלנו את ספרינו וחפצנו, והוא יחכה לנו עד יום א' הבא. היהודי, בעל האניה, הבטיח לי שהוא עושה זאת בשבילנו (כי הגביר הנזכר מוונדיג השתדל הרבה לטובתנו) ובעד אחר לא היה מקבל גם 200 גולדין ואף שעה אחת לא היה מתמהמה, ביחוד שמוג-האוויר והרוח נוח [עתה] לאניה. תארו לעצמכם: אלמלי היינו כבר מגיעים באניה שהפליגה במוצאי שבת אז היינו נאלצים לנסוע דרך אלכסנדריה וללכת משם לארץ הקדושה. כי רק בעתים רחוקות אפשר לנסוע ישר לשם. גם ר' אברהם הלוי, הרב הליונטיני, היה צריך לחכות שני חדשים עד שנקרתה אניה כזו לפניו, ולנו הקרה הקב"ה אניה כזו לפנינו עוד לפני שבאנו לכאן. גם אשתי תחי' היתה כבר כמה פעמים על האניה, כי אנכי לא באתי לידי הסכם עם אנשי האניה עד שהיא⁸⁸ הוכחה שהכל בסדר מיד בפעם הראשונה, ואחר-כך הלכה לשם בלווית המדריך שלי. בכל הדרך השתדלנו להשיג משרתת כדי להקל על אשתי תחי' את העבודה. במיוחד טרחנו יותר מאשר בוונדיג, כי לא היה רצוי לנו להביא אתנו משרתת משם. והנהק שלח לנו הקב"ה איש ואשה, הוא חייט ובמקצת סוחר, אנשים צעירים בלי ילדים אשר החליטו לעלות ארצה והיות שהאשה באה מאנסבאך ומטיבה לדבר גרמנית ובעלה הוא מכאן ומשום זה הוא מטיב לדבר איטלקית, לשון שקרובה לשפה הספרדית, והיו לנו בכל הדרך לארץ-ישראל לעזר רב.

מספר הנפשות היהודיות שהיו באניה זו, ששמה "יילגראפי", ושם רב החובל הוא ראגאזין, הוא לכל-הפחות, ח"י בערך. תקוותינו היא שאנחנו נגיע ליבשה (ברצוני לרדת בבירות או בחיפה יען האניה עומדת קצת בלוזין ושם אין יהודים).

(86) בן ארצות המזרח.

(87) לא עלינו.

(88) אשתו.

עדיין לפני ראש-השנה, בכל זאת לקחתי אתנו, לכל מקרה שלא יארע, שופר לראש-השנה וארבעה מינים לסוכות וצדה לדרך לרבע שנה. ולכן תתפללו נא בעדנו לה' שבחסדו הגדול יביאנו למחוז-חפצנו במהרה.

אני חושב שלא תספיקו לקבל ממני מכתבים במשך כמה חדשים, כי במצב כזה הכל בידי ה' שהוא יראה לנו את טובו, כשם שהביא שלום בארץ הקדושה וכפי שמאשרות כל הידיעות שהגיעו משם לכאן שורר שלום שם⁹⁰.

בהיותי עוד בוונדיג וגם כאן שמעתי מפי איש, שזה לא כבר נתגלה ליד ירושלים עיה"ק תוכב"א מעין מים או נחל ואומרים בוודאיות שזהו מי-גיחון אשר סתם חזקיהו מלך יהודה⁹¹. נזכה בעזה"י להוכיח על אמתת הדבר.

ביום ב' שעבר נגמר כאן בנין אנית-קטור שנועדה לנסיעה בין ווינה לקושטא ומשם לווינה וחזרה, יעז כבר נגמר בנין התעלה בין הצוקים.

עדיין לא היה לי פנאי לערוך את רשימת ההלוואות ותשלומים על הכסף שיש אצלי. אולי אעשה זאת, אי"ה, בהיותי על האניה. אני מתפלא מאד על שעדיין לא קבלתי את כספי מאמשטרדאם. מי שהוא רצה להשתדל בעבורי אצל הגביר ר' יעקב מינראבי, אבל לא הוצרכתי לזה, כי גביר זה בקרני פעמים אחדות בחדרי והבטיחני לעזור לי בכל הענינים, וכן סיפר לי מינראבי שקבל מכתב מהרב הנכבד הירש להרן, אבל לא נזכר בו כלום בדבר הכסף. השתדלו איפוא, חביבי, לעשות דבר מה בענין זה. הכסף היותר טוב שיש לו מהלכים בעיר זו והסביבה הוא קאנווענטיאנאל טהאלער הדומה לקראנטהאלער. על צד אחד [חקוקה] תמונת ראש הקיסר ועל הצד השני — נשר בעל שני ראשים איני יודע זאת בבירור, יקנה אחרים על חשבוני ויואיל לסלוח לי על שבטעות אחד [חקוקה] תמונת ראש הקיסר ועל הצד השני — נשר בעל שני ראשים וחרב בפרסותיו, ונקראים בשם סלעי-הסיף. גם למטבעות בנות עשרים⁹² יש מהלכים בעיר זו, אבל במטבעות אחרות של כסף וזהב מפסידים הרבה. מטבעות זהב היותר טובות הן דוקטי אוסטריה והולאנד, שבהן אין שום הפסד, ומי שרוצה יוכל לאסוף מטבעות אלו במספר רב. בצורתן הן דומות למטבעות בנות העשרים שלנו. בתוך הנשר חרות * 3 * ואפשר להרוויח מהן הרבה. כי ערכן כאן

90) אולי כיוון לנחל השלח.

91) מטבע בת עשרים קרויצר שבימים ההם היו לה מהלכים באוסטריה ובמדינות אשכנז ונקראה בשם „צוואנציגער“, וכך תצוין במקור.

89) בסיון תקצ"ד מרדו הערבים באברהים פחה וערכו פרעות על יהודי צפת, אבל הגבור המצרי הכניע אותם.

הוא שלשה קרויצר גדולים, לפי שווי הכסף שלכם. בערך 15/4 הוא כמעט ארבעה קרויצר ומעלה ואפשר להרוויח 25 אחוז ויותר.

איש חמודות אחד הנמצא כאן, ידידי ר' מאיר ראנדיקר נ"י⁹², הגיד לי מה ששמע בדבר אתרוגי קורסיקא מפי מלומד מקלן שבא מפאריז, שמטעם קהילת פאריז נשלחו לקורסיקא בית-דין של שלשה ביחד עם שלשה בוטאניקים ושלשה חדשים ישבו שם וחקרו ודרשו היטב, ואחר-כך החליט בית-הדין דשם. — — —

(לא נגמר)

מלואים

א. מכתב מר' אליעזר ברגמאן משנת תר"ו

מבירות עד יפו [נסענן] בספינת-משוטים קטנה עם כמה אנשים מיפו. ששם בלינו ימים מספר עם אהובינו בנימין⁹³ ועוד אנשים אחדים. אחרי שנחנו רכבנו כברת ארץ, בלווית כמה אנשים, על סוסים. לא אוכל לתאר לכם כמה טובה

92 ר' מאיר ראנדינגר (על שם העיר ראנדינג באוסטריה שהובא אליה על-ידי הוריו בהיותו בן שבע שנה), היה משכיל וחוקר כתבי הקודש. חיבר "צנת דוד", פירוש על תהלים (חינה, 1841) והדפיס ביאורים לתנ"ך ב"כוכבי יצחק", "אגרות יש"ר" לריגיו (חלק ב') ובעתונים אחרים. שימש בהוראה ורבנות בפרינצואולה, פיומא וטריסט והיה ממקורביו של שד"ל. בנו אהרון יוסף, תלמידו של שד"ל, פרסם בהיותו בן חמש-עשרה שנה, שירים ומכתב לשד"ל ב"בכורי העתים" כרך י"א (תק"ץ) וב"כוכבי יצחק" חוברת ט"ו, ט"ז, 1852. נדפס שירו הגדול "למי ארץ?" ב"אגרות שד"ל" נמצאים כמה מכתבים אליו. גם בתו של ר' מאיר, פלארא ראנדינגר-פרידברג, היתה מלומדת ומחוננת כשרון ספרותי וגם חולמת שיבת ציון, ואפשר לראות אותה אחת החלוצות הראשונות. בשנת 1856 עלתה לארץ לשם ייסוד בית-ספר לנערות בירושלים, אבל הדבר לא עלה בידה ושובה בשנת 1857 לאיטליה. בהיותה בארץ פרסמה מאמרים על המצב בירושלים ורשמים מלאי התלהבות. אחד ממכתביה מירושלים, שנדפס בעתון איטלקי-ישראלי תורגם ב"דזשואיש כרוניקל" הלונדוני שנה י"ד גליון 151 (6 בנובמבר 1857), והעורך הפליג בשבחה. אולי היא "האשה המשכלת מטרייסט" שנוכרה בתשובת יחיאל ברי"ל לנטר (ב"הלבנון" שנה ו', גליון י"ז; י"ח אייר, תרכ"ט) בלשון זו: "בבית ספר לנערות אשר ייסד ה' אלברט כהן, היתה המלמדת בראשית הווסדו אשה משכלת מטרייסט. ומבלי אחפוץ להגיד דבר על-פי השמועה — כי בימים האלה לא הייתי עוד בירושלים — על כן לא אגיד הנסבה אשר עזבה האשה הזאת את משמרתה". בשנות השבעים גרה בוויניציה והוציאה שם את ספרה "סטרענא איזראעליטיקא", המלא אהבה לארץ-ישראל ובו עוררה את גדיבי ישראל לעבוד ולפעול לטובת הישוב. בימים ההם חשבה גם לייסוד בית-ספר חקלאי לנערות בירושלים. (ראה "סיפור ישיבת ארבעים יום בארץ הקדושה" למשה מונטיפיורי, במאמרו של ברי"ל "על דבר ישוב ארץ ישראל" ב"הלבנון" שנה י"ב, גליון כ"ח; כ"ח שבט, תרל"ז).

93 אולי היא בני.

היתה נסיעתנו וב"ה מצאנו הכל בכי טוב. ביום הלכתי ברגל וייבשתי את לבני.
לא ירד גשם ושלג, וגם לא היה קר. בנימין אהובנו התחתן עם נערה בת י"ג שנה.
אדשה"ט⁹⁴ כמשפט הזה גיס(ת)י מ' יחי' עדיין לא הגיע לכאן תובב"א
ולדעתנו ודאי שהוא כבר כתב לכם מזמירנא עתה את כל ונוכחת. אמנם אשתי תחי'
לאי"ט עדיין איננה יודעת מאומה מה געשה שם בגזירת שמים דיין האמת, ב"ה
ושמו ית"ו⁹⁵ לעד ומדרז"ל⁹⁶ רגלוהי דבר נש אינו ערבין ליה⁹⁷ וע"כ⁹⁸
אגמור עתה שיש⁹⁹ ב"ה¹⁰⁰ כאלפים ב"ב¹⁰¹ מאחינו ב"י¹⁰² ואין ספק שלא
נמנע שום דבר טוב מהאדון הצדיק נ"ע¹⁰³ ובהדי כבשי דרחמנא לית לן והמקום
ינחמכם בתוך שא"צ¹⁰⁴ וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד. הכ"ד¹⁰⁵ אוה' קרובכם
ומיודעכם דש"ת בכ"ט¹⁰⁶ וזמן

הק' אליעזר בלא"א¹⁰⁷ מו"ה יוסף בנימין זצלה"ה בערגמאן

ב. מתנת קיסר באוואריה לר' מנדל רוזנבוים.

כפי שהבאתי למעלה, הוצג ר' מנדל רוזנבוים לפני מאכסמיליאן קיסר
באוואריה. על ראיונו עם הקיסר מסר לי המנוח יהודה אפיזודה מעניינת, ששמע
מפי קרובו הד"ר ווינטר, אחד מנכדי ר' מנדל, שהיה רב באשכנז ועתה הוא
יושב בלונדון. אני מביא אפיזודה זו, שמזכירה במקצת את ראיונו של משה
מנדלסון עם פרידריך הגדול, בלשונו של יהודה:

„המועד הראשון שקבע לו מלך באוואריה היה ביום שבת. ובהיות הדבר
דחוף מאד לא רצה ר' מנדל שידחו אותו למחר השבת, אבל בהיות שבית המלון
שהתאכסן בו היה רחוק כמהלך מיל מהיכל המלך, עשה דרכו ברגל וכשבא
להיכל הראה את הזמנת המלך לשומר וירשה לו להכנס לפנים. כשנכנס בפרוודור
הרגיש במנעליו שהיו מכוסים אבק ויפשט את מטפחתו שהיתה קשורה על

- 94 אחר דרישת שלומו הטוב.
- 95 יתברך וישתבח.
- 96 ומדברי רבותינו זכרונם לברכה.
- 97 סוכה י"ג, ע"א.
- 98 ועל כן.
- 99 בירושלים?
- 100 ברוך השם.
- 101 בעלי בתים.
- 102 בני ישראל ה' ישמרם וינצורם.
- 103 גשמתו עדן.
- 104 שאר אבלי ציון.
- 105 הכה דברי.
- 106 דורש שלום תפארתם בכל טוב.
- 107 בו לאדוני אבי.

צוארו ויתחיל להסיר את האבק מעל נעליו. גמלא השר העומד על הפתח חימה ויקפץ ממקומו כאילו כפאו שד, ויצעק עליו בכעס ורוגז על עשותו מעשה כזה בבית המלך. ולקול הצעקות יצא המלך מחדרו לראות בשל מי קמה הסערה. בראותו את הישיש כאילו היה משותק ממראהו ולקח אותו בידו וינהלהו אל חדרו וישאלהו: למה הלך כל הדרך ברגל, אלו ידע זאת היה שולח לו את מרכבתו להביאו אליו. הודה לו ר' מנדל ויצטדק לפניו שהוא הוכרח ללכת ברגליו כדי שלא לחלל את השבת. והמלך הקשיב לבקשתו ברוב ענין ויתן צו למלאות מבוקשו. כשנפטר מעל המלך נתן לו המלך משענת מקושטת בכסף למען ישען עליה בשובו לביתו. וכאשר הסביר לו ר' מנדל שלא יוכל לקבל מתנתו מפני אסור משא בשבת, צוה על אחד ממשרתיו ללוותו ולשאת את המשענת אל ביתו למען תהיה לו למזכרת אהבתו אליו. ר' מנדל השתמש במשענת ההיא מהיום ההוא והלאה עד שנפטר מהעולם. המשענת עברה להד"ר ווינטר והיא שמורה אצלו עד היום הזה.

אוצר החכמה

אוצר החכמה